

א[שבת נג. מנחות לח: מילין ער: ועיש כפרשי וחוסי: ב[כסדרין ח: מנחות טז. ג[מוספתא סוף ערלה ד[געיל ג[ג' זיל רוקמן: ה[כריתת ל: ערלה פ"ג מ"ט: ו' כ"ט מ"ח: ח[שבת מ. מ"ק ג: סוטה מר. חולין כח. א[נבטיה טפס: בח"ל: י' זיל לר' אפי' קר אמת כהנא'ס וסא כשאלתם פ' קדושה פ' טו, כ[ערלה פ"ג מ"ט, כ[כסדרין ס. ח[נבכתי ובר"ף נוסף: כללים: ח[נבכתי ובר"ף: נחמן: ט[נכטי' שבד"ף נוסף: דערשט ו' ט"ס זיל וע' בני גופי' ע"ש ובענינ' ע' כריתת כח. חולין פכ: קול: כריתות מ', ח[מנחדין ס' ע"א: ח[נכטי' שביד' נוסף: כריתת מידת: ק[נכרשלי כללים פ"ח ע"א: ח[מילין קט' ע"א: ח[ע"ש: ח[נ"דלן לוקן עליה למח' כש"י. ועין רש"י: ח[נכטי' הא"ש וכתם: שבת פ' ע"ב נוסף: דאורייתא: ח[נכללים ח' א[ח"א: ח[נכתי' ספחים מו ע"ב ד"ה ומוקדשין: וכתם: חולין פכ ע"ב וכתם: כריתות ד' ע"ב הנורא' מתייב, א[וא"ל או שאר מילין: ג[נגלה דחכר כ"ל ג' ר' ר' ח' אומר אפילו מין אחד על דעתיה דר' יונתן דמי' ד' לא מוער כללים לחיה דבר כמי' ור'.

גיליון הש"ס

גכ' למעוטי זרעים שבחוצה לארץ. עין שבת פד ע"ב דמ"ה ארבע:

הנהגות הגר"א

א[גכ' א"ל ר' אבי' והתניא ב'י: ב[ב' ש"א א"ל ר'א ב'ר יוסי נחמך:

מוסף רש"י

חובב בסוף הספסת

תוס' ר"י הוקן

ארייך. קרי ליה לשמואל משום דהלבט כחיותה בדיק, לישן דייגא שריני דין כמו מלך. ספק ל' כלומר תן לי מספק ערלה ואיכיל. ואית דמפרשי תן לי מרדאי ערלה דס' ללוי ולרבה ולרב אלא כמי' אין ערלה בח"ל. ור"ש פירש לקוט שולח בפני ד' שהיא ספק אציל. ורופי דפוס בדיחא. עיפא ואבמינו בני רחבה דרביא. וכתם: ספק ערלה הניחוה בידך וגבולו לאכיל. ור"ש פירש לא תחיל להם כי אם בהוצע ודאיא ערלה אבדוהו אסורו כמי' ר' יודא. ולוקח. ואם הל"מ' היא אמאי ספיקא מותר. שאשכחם כשעה חדא. פסוק הוא בדניאל ילד, טז, כלומר עמד בבחלה ומשומם כמו שעה. אימור. והלכה כשנאמרה למשה כך נאמרה. והא' אימור לשון דאי' וכלתא כ' יוחנן הלך כל ספק ערלה מותר בח"ל ספק עברו ג' שנים או עברו, או ספק לקט מילה או מוקנה. לוקח. אף בח"ל. והכבת אילן. אסורה כדשמואל וכלאי הכרם אינן אסורים וכלי מדרבנן. שחקתיה לך. היינו הרבנת אילן והרבנת בהמה שסאורה לבני נח בראתא פק[ר' ישמעאל: נארכע

מיתות כשמואל ר' יוחנן. שדך. משמע שך דוקא דהיינו בארץ, בח"ל לא הקנו לו מן השמים. כלאי זרעים. דבחי' אין אסור בוריעות ולא באכילתו כמו שנבאר לקמן. דהוה זרע. או מין אחד או ירק. נשמתיה. והא' דבב' ארברי סופרים. לא צהריהו. כלומר אינכם בקיאי בזה. לא קי"ל כ'י' יאשיהו. פ' הרים [כלאים פ"ה ח"ז] ד' יאשיהו לענן מלקות אמר שאינו לוקח הורע כלאים [בח"ל] אלא כשזורע חטה ושעורה וחרצן יחד אבל מין אחד או ג' שני מין אסור בהנאה ואינו לוקח. כדתנן פ"ו [כלאים מ"ח] המעביר עצין נקוב בכרם אם הוסיף במאטת אסור ומיתותיו בפי' כל שעה [פסחים כה, א] ובפי' כל הבשר [חולין קטו, א]. והא' דארמינן במי שמתו [ברכות כב, א] ובראשית חולין קול, ב] נהוג עלמא כ'י' יאשיהו בכלאי, ר"ל פי' דלא ליק בארץ אלא כשזורע ג' מינים אלו, הלך בח"ל ליכא איסורא בוריעות בפחות מ' מינים אלו. ואיכא טאן דאמר דהא [ד'] יאשיהו להיתר הנאה נאמרה,

ניסני או אידי ואידי כו'. דערלה ודכלאים או זה וזה יורד ולוקט **ללא אסור** בחוצה לארץ אלא את הורע או את הלוקט בידיים: **ספק לי.** לקוט שלא בפני שהיה ספק אצלי ואנא איכול ובערלה קאי: **חריפי דפומבדיתא.** עיפא ואבמינו בני רחבה דפומבדיתא: **ספוס ספיקא ואבד ודאה.** כלומר ספיקון מותר ודאה אסור. והיתר ספיקא סתמיהו להוריות בהנענה ולא לדרשו בדביים הואיל ומקילין זה וכה"ג אמרי' כדנדיים (דף כג.) כשאלתם אחריתי רב הונא דר חיננא סבר למדרשיה כפירקא ח"ל רבא תנא סתים לה סתומי ואת דריש לה כפירקא אלמא ספוס ספוס הדבר קאמר כך השי' רבינו גרשם בר' יהודה ז"ל: **ואבד ודאה.** הואיל וכן מקילין אל תמיר להם לספק זה אכל זה אלא אבד אותם הפירות בידיים: **והכרו על פירותיהן.** של אלו המקילין זה שטעונין גניזה: **אף שהם.** אלמא בערלה כמ"ק ס"ל דקא מוסיף **דחש: מני דחש.** ולא תמני אף. והכי קאמר ערלה וכללים הרי הם כשאר התלוין בלחץ ואין נוהגין בח"ל אבל דחש נוהג בח"ל דכתיב זו מושב כל מקום שחם יושביו: **כסוריא מוסר.** וזו ודאה בח"ל הלכה היכי מוללינן כספיקא: **קך נאמר.** הלכה למשה: **לוקין על הכללים בח"ל דבר טורה.** כדיליף לקמיה: **בהרבהם האילן.** מין שצאינו מינו: **חקמי פשמרו.** מדלל כמי' ושמרתם את חקמי משמע את חקמי אשר מעולם פשמרו: **מלמד שהסיר את נח וזביו עליהן ואלו הן החקים בהמתן לא תרביע שדך לא מוער ואינו זריעת כללים שאני אומר שחקקמים לך כבר דומיא דבהמה דבר המסויים והיינו הרבה ומהכל נפקא לן כסדרין (דף ס.) דניי נח הצהירו עליהן והכל אתה מוסיף ללמוד מהקסא זה דומיא דבהמה אפי' בח"ל דלא חושב הגוף היא אף שדך בח"ל: **והסכיב שדך.** המיוחד לך וח"ל לא הקנו לך מן השמים: **הואל למעוטי זרעים.** דכלאי הכרם בח"ל דמשום דאפקיה בלשון זריעה כתב שדך: **נשמטי.** דלא עבר על דברי סופרים: **לא חווירסו.** אין הלכות כללים מחווירס: **לכס: לא פריסו.** אין הלכות כללים כוהרות ומאירות לכס: **לא קי"ל כ'י' יאשיהו.** בתמיה. וטעמיה דר' יאשיהו לית דינעל מתיכא נפקא ליה דצענין ד' מיני זרעים וחצין שליש. ומפולת ד' נפקא ליה: **(דברים כג.)** מלא מוער כרמך כללים משמע שזריעת הכרם עצמה תהיה ככללים: **מערב גזרני וזרע.** ולא ככרם: **כלאי און פון כו'. וקס"ד** אפי' כלאי זרעים נמי אסור ביה כי היכי דבא' אסירי מדאורייתא: **כלאי זרעים.** לא כמי' כהם פן תקדש: **דמשדך לא מוער כללים נפקו:** **ללא מילאס היא דאמרי.** דלא גזרו על כלאי זרעים בח"ל: **לגינאס דני רב.** שהיתה לזורך התלמידים ללכול ירק שזה: **משארי משארי.** ערנות ערנות: **ארבע****

מין שצאינו מינו: **חקמי פשמרו.** מדלל כמי' ושמרתם את חקמי משמע את חקמי אשר מעולם פשמרו: **מלמד שהסיר את נח וזביו עליהן ואלו הן החקים בהמתן לא תרביע שדך לא מוער ואינו זריעת כללים שאני אומר שחקקמים לך כבר דומיא דבהמה דבר המסויים והיינו הרבה ומהכל נפקא לן כסדרין (דף ס.) דניי נח הצהירו עליהן והכל אתה מוסיף ללמוד מהקסא זה דומיא דבהמה אפי' בח"ל דלא חושב הגוף היא אף שדך בח"ל: **והסכיב שדך.** המיוחד לך וח"ל לא הקנו לך מן השמים: **הואל למעוטי זרעים.** דכלאי הכרם בח"ל דמשום דאפקיה בלשון זריעה כתב שדך: **נשמטי.** דלא עבר על דברי סופרים: **לא חווירסו.** אין הלכות כללים מחווירס: **לכס: לא פריסו.** אין הלכות כללים כוהרות ומאירות לכס: **לא קי"ל כ'י' יאשיהו.** בתמיה. וטעמיה דר' יאשיהו לית דינעל מתיכא נפקא ליה דצענין ד' מיני זרעים וחצין שליש. ומפולת ד' נפקא ליה: **(דברים כג.)** מלא מוער כרמך כללים משמע שזריעת הכרם עצמה תהיה ככללים: **מערב גזרני וזרע.** ולא ככרם: **כלאי און פון כו'. וקס"ד** אפי' כלאי זרעים נמי אסור ביה כי היכי דבא' אסירי מדאורייתא: **כלאי זרעים.** לא כמי' כהם פן תקדש: **דמשדך לא מוער כללים נפקו:** **ללא מילאס היא דאמרי.** דלא גזרו על כלאי זרעים בח"ל: **לגינאס דני רב.** שהיתה לזורך התלמידים ללכול ירק שזה: **משארי משארי.** ערנות ערנות: **ארבע****

כני כרבי יאשיה בכלאים וכרבי אלעאי כו' ומותר לזרוע תחת הכרם וגם מותר לזרוע כלאי זרעים בח"ל כדלמרינן הכא ר' יוסף מערב ביזרני זרע ואף על גב דלמר לאו מילתא היא הכא כר תרצה אב"י ונראה לה"ר שמואל מאיור"א דטוב לזיזר שלא לזרוע זרעים סמוך שלשה טפחים מעיקרו של אילן דנראה כמרכיב זרעים בתוך האילן:

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

תני דרש. וא"ת אמאי כרץ למחוק אף לימא דקאי אכלאים: **וי"ל** כיון דלמר רבי אליעזר אין ערלה בח"ל אין סברא לומר שהיא ממכריה כלללים יותר מערלה ועוד אומר ר"י כיון דכלללים דרבנן וחדש דאורייתא אין סיך למיתני אף אכללים ולא פריך אלא אליבא דמ"ד ערלה הלכה למשה מסיני:

ההוא למועוטי זרעים. פירש כדמסרס זרעים שזכרם א' דאין לוקין עליו אבל אין לפרש כלאי זרעים דקרקע דבהם לא אינטריך קרא כיון דמוצת קרקע הוא פשטא דאין נוהגת אלא בלחץ אבל כלאי זרעים שזכרם אינטריך קרא אע"ג דמוצת קרקע הוא דס"ל למיליפניהו כק"ו דחש כיון דאיסורין איסור עולם ואסורין כהנא אבל זרעים לא מצי למילף מק"ו דחש דהא כלאי זרעים דקרקע אינם אסורים בהנאה כדלמר לקמן בשמעמין כלאי זרעים דבלחץ לא אסירי בהנאה בחוצה כרבי יאשיה דאמר עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. פי' כקונט' לא ידעינן מהיכל נפקא ד' מיני זרעים וחצין שליש ומפולת יד נפקא ליה מלא מוער כרמך כללים משמע שזריעת הכרם עצמה תהא כללים עכ"ל ונראה דהאי דצעי רבי יאשיה חטה ושעורה וחצין היינו דוקא להתמיז משום כללי הכרם אבל מכלאי זרעים מתמיז משני מינין כמו חטה ושעורה אפי' לרבי יאשיה ומדע מדקאמר הא כמי' שדך למעוטי כלאי זרעים שצחוה לארץ ואי לית ליה לר' יאשיה כללי זרעים: **למה לי שדך** דמשמע למעוטי מ"ל אפילו בל"י נמי אינו לוקח אלא משמע דבכלאי זרעים לא פליג וכן מוכח בירושלמי: **דקאמר חסם על דעמיה דרבי יאשיה** נאמר שדך לא מוער כללים לאיזה דבר נאמר כרמך לא מוער כללים כלומר בלא חצין מתייז משום כללים כחטה ושעורה כדרי"א אמרין להמראה שאם חסרו זו משום שדך ומשום כרמך לוקח שמים כלומר כי איכא כרס כדני כללים לוקח שמים ואי איתא דרבי יאשיה לית ליה כללי זרעים ומצי צעי ליה לרבי יאשיה לזיזר דבר נאמר כרמך והא אינו לוקח כלל על שדך כי חס על כללי כרס אלא שזע מינה אית ליה שפיר כללי זרעים שזע כללי כרס וכלאי זרעים לא צעי רבי יאשיה בכלאי זרעי אלא שני מינים וכלללי הכרם צעי שלשה מינים וי"ל דמשמע ליה דקרא ה"ק כרמך' לא מוער כללים כלומר צעינן שהיה כללים קודם דצינולו ככרם אבל גבי שדך וכללי זרעים כגון חטה ושעורה קרוים כללים להתמיז כשזורע דקרקע דגוף הקרקע קרוי שדה: **ונראה** דהלכה כרבי יאשיה דאף ע"ג דאשכחן כמה משניות דלא כוומיה כגון המעביר עצין נקוב ככרם (כלאים פ"ו משנה ח) (ברכות דף כב.) נהוג עלמא כרתלת

הכרם עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד למאי איצטריך לאו גבי כרס, הרי תחייב משום כלאי זרעים כחטה ושעורה. ומשני חביראי אמרי להתנאה, שאם חסרו בו משום שדך לוקח, והאי דצעי שני מינים ככרם, וכתיב כלאים וכרמך ותחוב נמי כלאים ושרך, ולא בעי בכלאי זרעים אלא שני מינים, הטעם דקרקע ע"ה צריכת שדה, ובלא גפנים לא מקריא כרם. ופי' לא צהריהו, אינכם בקיאים בזה, שכלאי זרעים מותר לזרוע בח"ל לא קי"ל וכו', דבארץ אינו חייב (עד שזרעו) וכו' והואיל ובארץ אינו חייב אם זרע מין אחד או מין ירק ככרם ואינו אסור אלא מדרבנן, בח"ל מותר לזרוע מין אחד או מין ירק ככרם, דהא אפילו בארץ לא אסרה תורה כדאייתא במנחות (נט, ב). וכיז הר"ם בוריים (ספ"א) [כלאים פ"ח ה"ג-ה"ד] שיותר לזרוע ירק בצד הכרם בלא וואתו חירק אסור באכילה, והוא שיראה אותו לוקט אבל ספקו מותר. מערב בורעוים. היה מערב מיני זרעים וחורצן. ופי' מערב

הכרם עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד למאי איצטריך לאו גבי כרס, הרי תחייב משום כלאי זרעים כחטה ושעורה. ומשני חביראי אמרי להתנאה, שאם חסרו בו משום שדך לוקח, והאי דצעי שני מינים ככרם, וכתיב כלאים וכרמך ותחוב נמי כלאים ושרך, ולא בעי בכלאי זרעים אלא שני מינים, הטעם דקרקע ע"ה צריכת שדה, ובלא גפנים לא מקריא כרם. ופי' לא צהריהו, אינכם בקיאים בזה, שכלאי זרעים מותר לזרוע בח"ל לא קי"ל וכו', דבארץ אינו חייב (עד שזרעו) וכו' והואיל ובארץ אינו חייב אם זרע מין אחד או מין ירק ככרם ואינו אסור אלא מדרבנן, בח"ל מותר לזרוע מין אחד או מין ירק ככרם, דהא אפילו בארץ לא אסרה תורה כדאייתא במנחות (נט, ב). וכיז הר"ם בוריים (ספ"א) [כלאים פ"ח ה"ג-ה"ד] שיותר לזרוע ירק בצד הכרם בלא וואתו חירק אסור באכילה, והוא שיראה אותו לוקט אבל ספקו מותר. מערב בורעוים. היה מערב מיני זרעים וחורצן. ופי' מערב

הכרם עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד למאי איצטריך לאו גבי כרס, הרי תחייב משום כלאי זרעים כחטה ושעורה. ומשני חביראי אמרי להתנאה, שאם חסרו בו משום שדך לוקח, והאי דצעי שני מינים ככרם, וכתיב כלאים וכרמך ותחוב נמי כלאים ושרך, ולא בעי בכלאי זרעים אלא שני מינים, הטעם דקרקע ע"ה צריכת שדה, ובלא גפנים לא מקריא כרם. ופי' לא צהריהו, אינכם בקיאים בזה, שכלאי זרעים מותר לזרוע בח"ל לא קי"ל וכו', דבארץ אינו חייב (עד שזרעו) וכו' והואיל ובארץ אינו חייב אם זרע מין אחד או מין ירק ככרם ואינו אסור אלא מדרבנן, בח"ל מותר לזרוע מין אחד או מין ירק ככרם, דהא אפילו בארץ לא אסרה תורה כדאייתא במנחות (נט, ב). וכיז הר"ם בוריים (ספ"א) [כלאים פ"ח ה"ג-ה"ד] שיותר לזרוע ירק בצד הכרם בלא וואתו חירק אסור באכילה, והוא שיראה אותו לוקט אבל ספקו מותר. מערב בורעוים. היה מערב מיני זרעים וחורצן. ופי' מערב

הכרם עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד למאי איצטריך לאו גבי כרס, הרי תחייב משום כלאי זרעים כחטה ושעורה. ומשני חביראי אמרי להתנאה, שאם חסרו בו משום שדך לוקח, והאי דצעי שני מינים ככרם, וכתיב כלאים וכרמך ותחוב נמי כלאים ושרך, ולא בעי בכלאי זרעים אלא שני מינים, הטעם דקרקע ע"ה צריכת שדה, ובלא גפנים לא מקריא כרם. ופי' לא צהריהו, אינכם בקיאים בזה, שכלאי זרעים מותר לזרוע בח"ל לא קי"ל וכו', דבארץ אינו חייב (עד שזרעו) וכו' והואיל ובארץ אינו חייב אם זרע מין אחד או מין ירק ככרם ואינו אסור אלא מדרבנן, בח"ל מותר לזרוע מין אחד או מין ירק ככרם, דהא אפילו בארץ לא אסרה תורה כדאייתא במנחות (נט, ב). וכיז הר"ם בוריים (ספ"א) [כלאים פ"ח ה"ג-ה"ד] שיותר לזרוע ירק בצד הכרם בלא וואתו חירק אסור באכילה, והוא שיראה אותו לוקט אבל ספקו מותר. מערב בורעוים. היה מערב מיני זרעים וחורצן. ופי' מערב

עין משפט נר מצוה

רני א מ"י פ"י מלכות האכלות אסורות הלכ' יא סמן לאון קמור טושיע ר"ד סמן רלז ספ"ק ט:

רני ב' א מ"י פ"ה מהל' כללים ה' א טושיע ר"ד ס"י רלז ספ"ר א ופי' רלו

ד מ"י שס ה' א טושיע ר"ד ספ"ר א:

רני ג' רלו ספ"ר א: רני ד' מ"י פ"ה מהל' כללים ה' א סמן

לאון רס טושיע ר"ד ס"א סמן

רני ה' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

שס טושיע ר"ד סמן

רני ו' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ז' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ח' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ט' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני י' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני י"א א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני י"ב א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני י"ג א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני י"ד א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני י"ה א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני י"ו א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני י"ז א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני י"ח א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני י"ט א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני כ' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני כ"א א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני כ"ב א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני כ"ג א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני כ"ד א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני כ"ה א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני כ"ו א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני כ"ז א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני כ"ח א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני כ"ט א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ל' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ל"א א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ל"ב א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ל"ג א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ל"ד א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ל"ה א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ל"ו א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ל"ז א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ל"ח א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ל"ט א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני מ' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני מ"א א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני מ"ב א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני מ"ג א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני מ"ד א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני מ"ה א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני מ"ו א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני מ"ז א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני מ"ח א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני מ"ט א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני נ' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני נ"א א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני נ"ב א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני נ"ג א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני נ"ד א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני נ"ה א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני נ"ו א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני נ"ז א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני נ"ח א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני נ"ט א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ס' א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ס"א א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

רני ס"ב א מ"י פ"ה מהל' א וסמן

ת"ז א סמג עשין י':
ת"ח ב מ"י פ"ג מהל' מ"ח
ה'ג א סמג שם ע"ש
י"ד סמג מ"ז ע"פ יז:
ת"ט ג מ"ג מהל' משנה
ה'לג ג:
ת"כ ד ה מ"י פ"ט הלכה
ג:
6:

מוסף תוספות

א. ואח"כ נחלל את הארץ
הדנינו העולם הבא. ע"כ.
ב. ואז דגריס במתנתא דעבדי
ליה יום טוב ויום ביש
ואברייא קאי והכל עולה
לפירוש אחר. מוס' ה"לש'.

תום ר"י הזקן

בורעניס או ממיני תבואה
קאמו כנון חטה ושעורה
או שני מיני ירק. (משאיר)
שהיה זרע למאכלו
ולמאכל התלמידים כי היה
ס"ד דפשוש ערוב הרי היה
לערבוב, והיה בני לאכוריו
דאף במיני ירק איכא אסורא
בזרעיה, ולא קמא ליה אסור
דאביי, וזא דתנן וכו'. אביי
דאביי' היה מומת'. דתנן
הכלאים מר"ס הזה ס"ד
דמיירי בכל שני מינים ואפילו
במיני ירק אף שבח"ל אין
הזרעין אסורין אלא מר"ס
וס"ל נמי דהאי והכלאים ר"ל
שאסור לזרען אפילו הכי
קאמו דאסור מר"ס, דאילו
אסור במיני ירק אסורא
בכלאים (פ"ח פ"א)
כלאי זרעים אסורים מלזרע
ומלקיים ומותרים באכילה.
ושני ליה לא קשיא כאן
בכלאי זרעים כאן בכלאי
הכרם, כלומר דהא דתנן
הכלאים מר"ס לאו במיני
זרעים אלא במיני זרעים
מותרי לזרען בח"ל, כדארמין
לעיל שדך למעטני זרעים
שבח"ל, ואפילו איסורא
דרבנן לית בהו כדמסיק
טעמא דהוראיל ואפילו מר"ס
אם עבר זרעין בח"ל
באכילה אלא גזר בח"ל
בזרעיה אלא בכלאי הכרם
מיירי שאם זרע חטה ושעורה
וזרען במסורת יד בח"ל אינו
אסור אלא אסור בח"ל שגזר
איייר באסור אסורא שאם
זרע בכרם מן אחרת או
מין ירק, אע"פ דבח"ל ליכא
איסורא בוריעתו כדמסקינן
קמי הכי, אפי"ה אסור בתנא,
ואע"פ שבארין אינו אסור
אלא מדרבנן, גזר אסור
הנאמן אפילו בח"ל. ואע"פ
שזרעית מין אחד דבר
בארץ אסור ג"כ מדרבנן, וכו'
אישא לא אמר אלא אינו
חייב עד שירע שני מינים
בכרם, דמשמע דאינו חייב
מלקות, לא איסורא מיה
איכא, לא גזר לאסור אלא
מין אחד בכרם בח"ל שגזר
עליו איסור בתנא, וזו עיקר
הפירוש. לא אסורי בתנא.
משום וישא נקט לא דהא אין
באכילה מותרים דתנן רפ"ח
ס' כלאי הכרם אסורים מלזרע
ומלקיים ואסורים בתנא,
כלאי זרעים אסורים מלזרע
ומלקיים ומותרים באכילה.
לא גזר בהו. לזרען. אשתכח
השחא דהרכבת חבילי אסור מן
התורה אפילו בח"ל ונפלו
אילן בירק או ירק באילן,
דתנן פ"ק דכלאים (מ"ז) אין
מביאין ירק (באילן) [בירק]
ולא אילן באילן ולא אילן
בירק ולא ירק באילן, ואם
עבר והרכיב מותר בתנא,

כדאיתא בירושלמי בוראי, ודרסינן התם פ"ק דכלאים עובד כוכבים שהרכיב אגור על בני אפרסיקין אע"פ שאין ישראל רשאי
לשעות כן נוטל משם וחזרו ונטע במקום אחר. ע"כ. והוי דרומאי דכלאי בהמה דתנן (פ"ח מ"א) כלאי בהמה מותרים
לגדל ולקיים ואין אסורין אלא מלהרביע. וכתב הר"ם (כלאים פ"א ה"ן) שמותר לערב ולזרוע זרע שני מיני אילנות שלא
נאסרו אלא בהרכבה וכן כתב שמונה ז' זרע ירק זרע אילן. כלאי הכרם אינו לוקה בוריעתן אלא בארץ, והוא שזרע חטה
ושעורה וזרען במסורת יד או שני מינים של ירק כגון קבוט ולוף, כדאיתא בהקומץ (מנחות טו, ב) קבוט ולוף אסרה תורה
שאר זרעים ורבנן, וזמן בכלאים פ"ה (מ"ח) כל מין זרעים אין כלאים בכרם הקבוט ר' טרפון אומר אינו כלאים בכרם
וחכ"א כלאים, והקינים כלאים בכרם ואמרין ב"ב (נ, כ) דרדר זה קינים, ואסור בתנא אפילו אם זרע בכרם מין אחד או מין ירק כדכתבנן. וכלאי זרעים בארץ אסור לזרען מן התורה ומותרים באכילה, ובח"ל מותר אף לזרען. **בתנאי**, מטיבין. כלומר
בהאי עמלא. ונחלל את הארץ. משמע חיי העה"כ נב', אלו דברים. הני [אין] אחריני לא. אפילו בחדא. והא רובא עונות ניהו. שקילה. שאם היה מחצה עונות ומחצה זכויות והיה במחצה מאלו מכריע כאילו רוב זכויות.

שאם היתה שקולה מברעת. וא"ת בלאו הכי נמי אמרי' במסכת
ר"ה (דף ט) דרב חסד מטעם כלפי חסד כשהן שקולין ו"ל
דכשאר מלות כשמעשו שקולים הוי כבינוני אבל בזהו חשדי דליק גמור:
מתניתין דעבדין ל"ה יום טוב ויום ביש. פי' בקונט' מי עשושה
מלות ימירה דהוי

א) ארבע על ארבע רוחות הערוגה ואחת
באמצע שפיר אלא הכא משום נוי ואי נמי
משום טרחא דשמעא היא: **בתנאי** כל
העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו
ימיו ונוחל את הארץ וכל שאינו עושה מצוה
אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ואינו
נוחל את הארץ: **גב'** ורמינהו א' אלו דברים
שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקדן
קיימת לו לעולם הבא אלו הן כבוד אב ואם
וגמילות חסדים א' והכנסת אורחים והבאת
שלום בין אדם לחבירו י' ותלמוד תורה כנגד
כולם אחר ה' יהודה הכי קאמר כל העושה
מצוה אחת יתירה על זכויותיו מטיבים לו
ודומה כמי שמקיים כל התורה כולה מכלל
דהנך אפילו בחדא נמי אמר רב שמעיה
לומר שאם היתה שקולה מברעת' וכל
העושה מצוה אחת יתירה על זכויותיו מטיבין
לו ורמינהו כל שזכויותיו מרובין מעונותיו
מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה
כולה ולא שייר ממנה אפילו אות אחת וכל
שעונותיו מרובין מזכויותיו מטיבין לו ודומה
כמי ששקה כל התורה כולה ולא חיסר אות
אחת ממנה אמר אביי מתניתין דעבדין ל"ה
יום טוב ויום ביש רבא אמר לא מני רבי יעקב
היא דאמר ישכר מצוה בהאי עלמא ליכא
ד'תניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה
ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה
שאין תחיית המתים תלוייה בה בכיבוד אב
ואם כתיב י'למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך
לך בשילוח הקן כתיב י'למען ייטב לך
והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה
לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה ושלא
את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת
הי"ב טובת ימיו ועל זה הדין אריכות ימיו
של זה אלא למען ייטב לך י'לעולם שכולו ארץ
טוב ולמען יאריכון ימך לעולם שכולו ארור
ודלמא י'לאו הכי הוה ר' יעקב מעשה הוא
ודלמא מהרהר בעבירה הוה י'מחשבה רעה
אין הקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהרהר
בעבודת כוכבים הוה וכתיב י'למען תפוש
את בית ישראל בלבם איהו נמי הכי קאמר
אי סלקא דעתך שכר מצוה בהאי י'עלמא
שלוחי מצוה אין נוזקין הלא ליתי הרהור י'והא א"ר אלעזר
שלוחי מצוה אין נוזקין הלא בחזיתך שאלו הוה דקביע היוזקא
וכל הדיא דקביע היוזקא אמר סמכין דכתיב י'ואמר שהואל ארץ
אלך ושמע שאול והרגני אמר ר' יוסף י'אילמלי דרשיה אחר להאי ארץ
כרבי יעקב בר ברתיה לא חמא ואחר מאי י'הוא איכא דאמרי כי האי גוונא
הוא ואיכא דאמרי לישנא דחוצפית' המתורגמן הוא דהוה גריר ליה דבר
אחר אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר נפק חמא רמי רב טובי בר רב
קיסנא לרבא תנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה
לא ורמינהו ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה: אמר ליה
התם ס' כגון שבא דבר י'עבירה לידו וניצול הימנה כי הא דרבי חנינא ס' בר
אמר מלתא ומלי נפשיה שיחנא וכיבא עבדה היא מילתא ואיתסי ערק טשא בההוא בי בני דכי
הוו עיילין בתרין אפילו ביחמא הוו מיתוקי למחר אמרו ליה רבנן מאן נטרך אמר לאו שני

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

ארבע מד' רוחות הערוגה. אם היה זורען בערוגה אחת ושכמה להניח
כיוון צנייהם שלא ינקו זה מזה כמשפטם השנויה במס' שבת (דף פד):
היה שמעין מינה שאסור לזרוע כלאים בח"ל אבל השתא זרוע כל
מין בערוגה לבדו לאו משום כלאים הוא אלא שלא להטריט השמם
שהולך להביא ירק לבקש מין שהוא
נריך לו בין שאר המינין ויודע בציזה
ערוגה הוא: **דשמעא**. שמע:
בתנאי העושה מלוא אחס. מפרש
בגמרא: **מטיבין** לו. משמע בזהאי
עלמלא: **ונוחל אם הארץ**. חיי העולם
הבא: **גב'** אלו דברים נו'. הני
הוא דלכול פירות והקדן קיימת אבל
מלוא אחרימי לא ולכן מנן מטיבין לו
ונוחל את הארץ: **מכלל דהני אפילו**
חדא נמי. ואפילו לא קיים הדף כליו הוי
בתמיה והא רובא עונות הוא: **לומר**
שאם היספ שקולס מכרעת. הא דקתני
אלו דברים במחצה עונות ומחלה
זכויות קאלמר ויש במחצה זכויות אחת
מאלו מכרעת את הדף כליו הוי
רובא זכויות ואינו נריך למלוא ימירה
דמתני' וכי לית ליה זה חדא מהני
נריך למלוא ימירה: **מריעין** לו.
בעוה"ז לנקוט מעונותיו שיטול שכר
שלם: **מטיבין** לו. לשלם לו שכר
מלואיו כמיו כדי לטוודו: **מסני**.
דקתני מטיבין ומריעין דעבדין ליה
יום טוב ויום ביש מי עשושה מלוא
ימירה דהוי רובא זכויות מתקנין לו
בעולם הזה י"ט נפסעטיס ממנו
ועונותיו וזהו מקון י"ט לו לעולם הבא
וכל שעונותיו מרובין דקתני מריעין
לו היינו דעבדין ליה הזמנת יום
ביש שמשלמין לו שכר מלואיו כאן
להיות מתוקן לו יום רע: **רבא אמר**.
לעולם דלאמנן מעיקרא מטיבין לו
שכר פירות והקדן קיימת והך
מתני' דקתני מריעין לו רבי יעקב
היא: **שאין סחייס המסיס סלויס**.
באותו מתן שכר להזדעק שאין מתן
שכר אלל לעולם הבא: **ולעולם לא**
הוה הכי. לא יארע הדבר הזה לעולם
אלא מאריכין ימיו ושנותיו: **ודלמא**
אוסה שעה מהרהר עציניה הוי.
ולא היה לבו לשמים. ומשני מחשבה
רעה ומעשה לא עשה: אין הקב"ה
מנרפה למעשה ולא היה לו ללקות:
למען ספוט. שמשפו בלגס הרהורי
עבודת כוכבים דבה משמע קרא:
והאמר רבי אלעזר נו'. והכי אמרי'
דרבי יעקב מעשה הוא: **אין אלך**.
ואע"ג דבשליחמא דמקום הוא מסמפי
מהיזקא דקביעא: **אלמלי דרשיה**
אחר להאי קרא. דלמען ייטב לך
ס' בעולם הבא לא חטא דליהו נמי
כה"ג חזא אמר אין שכר בעולם
ויאל למרבות רעה: **דבר אחר**.
חזיר: **הסס שצא דבר עצינה לידו**.
ההוא יצב ולא עבר עבירה דקאמר
נוטל עליה שכר בעצירה שצא לידו
וכפה יצרו ולא עבר אין מלוא ימירה
מוז: **ספעסיס**. לזנות. **שעא**. נעמן:
הוו **מסוקי**. שמוזיין זו מוזיקין:
כגון

דקתני מטיבין ומריעין דעבדין ליה
יום טוב ויום ביש מי עשושה מלוא
ימירה דהוי רובא זכויות מתקנין לו
בעולם הזה י"ט נפסעטיס ממנו
ועונותיו וזהו מקון י"ט לו לעולם הבא
וכל שעונותיו מרובין דקתני מריעין
לו היינו דעבדין ליה הזמנת יום
ביש שמשלמין לו שכר מלואיו כאן
להיות מתוקן לו יום רע: **רבא אמר**.
לעולם דלאמנן מעיקרא מטיבין לו
שכר פירות והקדן קיימת והך
מתני' דקתני מריעין לו רבי יעקב
היא: **שאין סחייס המסיס סלויס**.
באותו מתן שכר להזדעק שאין מתן
שכר אלל לעולם הבא: **ולעולם לא**
הוה הכי. לא יארע הדבר הזה לעולם
אלא מאריכין ימיו ושנותיו: **ודלמא**
אוסה שעה מהרהר עציניה הוי.
ולא היה לבו לשמים. ומשני מחשבה
רעה ומעשה לא עשה: אין הקב"ה
מנרפה למעשה ולא היה לו ללקות:
למען ספוט. שמשפו בלגס הרהורי
עבודת כוכבים דבה משמע קרא:
והאמר רבי אלעזר נו'. והכי אמרי'
דרבי יעקב מעשה הוא: **אין אלך**.
ואע"ג דבשליחמא דמקום הוא מסמפי
מהיזקא דקביעא: **אלמלי דרשיה**
אחר להאי קרא. דלמען ייטב לך
ס' בעולם הבא לא חטא דליהו נמי
כה"ג חזא אמר אין שכר בעולם
ויאל למרבות רעה: **דבר אחר**.
חזיר: **הסס שצא דבר עצינה לידו**.
ההוא יצב ולא עבר עבירה דקאמר
נוטל עליה שכר בעצירה שצא לידו
וכפה יצרו ולא עבר אין מלוא ימירה
מוז: **ספעסיס**. לזנות. **שעא**. נעמן:
הוו **מסוקי**. שמוזיין זו מוזיקין:
כגון
פפי תבעתיה ההיא ממטרונתא
ההוא נטרך אמר לאו שני
נושאי

שכרזו זו לרע שכרזו זו ג' טפחים לא איכפת לך, ולענין כלאים היכר בעלמא הוי דנענין דכפרשטיס (שבת טז, ד). **שחורן שכתבה**
בעדה שאין תחיית המתים תלוייה בה. כגון כדור אב וספ ושלח הקן, שלא חולל להניח ממנו שכרה שמתנין הממס
להסות (וחזין קמב). לעולם שכולו טוב. שאין בו לא הוץ ולא יסורין אלא טובה (שם). דכתיב ויאמר שמואל אף לך נמשח
את דוד ואע"פ ששלמנו של מקום היה הכי הוי ילף (פסחים טז, א). המתורגמן. שהיה עומד לפני רבן גמליאל ושמעיה לנדים את
הדקדק מפני רבן גמליאל (ברכות כז, ב). וכיבא. ונ"ל, המוציא ליה ומלמדין (קמ"ט, א).

מסורת הש"ס

א) (כלאים ריש פ"ג שבת פד:
ספסותי לנ'): (ג' ללקמן מ.
ע"ש) שבת. פ"ג שם ספס
פ"א מ"א ע"ש (ומנהיג א).
ג) (שמי מיטת הלל הנקמט
לזרעיה ליתא מנשה דפסא
ולא כסוס מקוס). ד' (לקמן
ע"ש) (ס' מ"א). (ט' מולין קמב,
ו) (מנחולין וברש"י גירסא:
לא הוה הכי). (ז' ו) (לקמן מ.
מולין קמב). (ח' ג' במנ"י: עמלא
איכא). (ט' פסחים. מ' וימא יא.
(מולין קמב). י' (נפסחים ח
ע"כ). (ט' מולין ט, ס' ג' במנ"י
רע"ז). (ט' וימא פו: ע"ש,
ע) (ז"ל ערוה. דר"ל ע"ש).
(ג' ללקמן פסא). (ז' לקמן
מ' ע"ש). (ק' דגפריו: ע"י:
לעולם). (ר' דגפריו: ר"ת.
וכי' בתוס' השל"ס וע"י"ן).
(ז' וכל זה הוא בירושלמי פ"ק
דפסא ע"ש). (ט' ז"ל עמלא)
ועיין ליקוט פסלס נמו ג',
א) (כל דברים הללו מתווס
בירושלמי דפסא ע"ש וז"ל
להלכותיה ולא כתיב (שבתותיה),
ג) (דכלאים. א) (לרש"י.

תורה אור השל"ס

1. כבר את אביו ואת אבא
באשר צוץ י' אלהיך למען
יארבין ימך ולמען ייטב לך
על הארצמה אשר י' אלהיך
נתן לך:
שלה תשלח את האם
ואת הדבנים תחק לך למען
ייטב לך והארצת ימיך:
דברים כ ב
3. למען תפוש את בית
ישראל בלבב אשר גזר
מלכי בגלגליותם בלבם.
וחזקאל יד ה
4. ויאמר שמואל ארץ אלק
ישמע שאול ודבין יאמר
י' עגלת בקר תחק בדרך
ואמרת קולבך לוי באתי:
שמואל א טו ב

מוסף רש"י

ארבע על ארבע רוחות
הערוגה. ממללל חל
היות עד סמוך לקדן, וראות
באמצע. גרעין אחר, ואע"פ
שכל אלל הקרנות ססופין ג'
לז ואין צנייהם הרקאה ג'
טפחים ויונקים זו מזה, אין
כאן בית מיוחד, דגבי כלל
היכאל הוה דנענין עלה להי
ערטב, דהא כלאיס קסד
קרא, אבל ליעקב לא חייטין
אפילו בכלאי הכרם דלאורייתן
במנ"י (כ"ג ט, ז) סמוך
לגדר מכלל חס סמוך לגדר
מכלל, ואע"ג דיעק' מתחל,
וכי"ש כלל זרעין דרבנן דלא
חייטין ליעיקב, דמכנן גבי
רשע חור וביני שמי שזרות
(שבת פה): והכי יש כאן
היכר גדול, רוח זו וזועה לזמן
ודרוס וזו וזועה מזה ומערב,
אבל בין זרע האמלג לזרעיו
היוצות נריך ההקמא כדי
יעקב דלאן שם היכר, ואי חו
מקרי הוי ערטיב, והספסח
ד' גרענין דא' היותם טועה,
דאי ההקמק משום יעקב, ט'
זרענין יש לזרוע בו, ד' ד'
הקרנות ואחת בכל רוח ורוח
באמלג ואחד באמלג הערוגה
ויש בין כל אחד ואחד ג'
טפחים כשער יעקב, טפח
ומחלה לגל אחד, היכר לכל
הרות הוא ממלל עד סמוך
לקדן ואפילו חס זרע

שחורן שכתבה
בגדה שאין תחיית המתים תלוייה בה. כגון כדור אב וספ ושלח הקן, שלא חולל להניח ממנו שכרה שמתנין הממס
להסות (וחזין קמב). לעולם שכולו טוב. שאין בו לא הוץ ולא יסורין אלא טובה (שם). דכתיב ויאמר שמואל אף לך נמשח
את דוד ואע"פ ששלמנו של מקום היה הכי הוי ילף (פסחים טז, א). המתורגמן. שהיה עומד לפני רבן גמליאל ושמעיה לנדים את
הדקדק מפני רבן גמליאל (ברכות כז, ב). וכיבא. ונ"ל, המוציא ליה ומלמדין (קמ"ט, א).

מטיבין. כלומר

